

УДК 336.6.371(477)

JEL: I 22

Лойко Валерія Вікторівна

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів та економіки,
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-3248-1585
e-mail: v.loiko@kubg.edu.ua

Поздєєва Катерина Вікторівна

аспірант кафедри фінансів та економіки
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-3011-903X
e-mail: k.pozdieieva.asp@kubg.edu.ua

Маляр Станіслав Анатолійович

аспірант кафедри фінансів та економіки
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-3136-853X
e-mail: s.maliar.asp@kubg.edu.ua

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті досліджено теоретико-методичні засади та проблеми функціонування механізму фінансування закладів загальної середньої освіти України. Досліджено, що світові видатки на освіту досягають 900 млрд. дол., що в свою чергу складає 3 % світового ВВП. Визначено, що фінансування освіти здійснюється в країнах світу з різних джерел. В країнах ЄС, США та Південної Кореї фінансування освіти здійснюється за рахунок державного бюджету. У постсоціалістичних країнах із-за падіння ВВП скоротилися видатки на освітню галузь. Тому в цих країнах переважає змішана система фінансування роботи освітніх закладів. Проаналізовано динаміку Зведено бюджету України та видатків на освіту за період 2014-2019 рр. Встановлено, що питома вага видатків на освіту у загальному обсязі Зведено державного бюджету зменшилась за період 2014-2019 рр. на 19,22 %. Проведено аналіз динаміки кількісних показників по закладах загальної середньої освіти України за період 1990/91 – 2019/20 рр. Зроблено висновок, що кількість закладів загальної середньої освіти України зменшилось на 30,27 %, кількість учнів зменшилась на 41,07 %, кількість вчителів зменшилась на 18,06 %. Досліджено динаміку кількісних показників по закладах загальної середньої освіти міста Києва за період 1995/96 – 2019/20 рр. Зроблено висновок, що кількість закладів загальної середньої освіти міста Києва за досліджуваний період зросла у 1,34 рази, кількість учнів зменшилась на 10,06 %, кількість вчителів зросла на 5,86 %. Доведено, що в основі визначення обсягів фінансування лежить принцип «від досягнутого рівня». Обґрунтована доцільність вдосконалення механізму фінансування закладів загальної середньої освіти в Україні на основі використання зарубіжного досвіду, а саме, впровадження фінансових відносин на принципах концепції субсидарності.

Ключові слова: механізм; фінансування; заклади загальної середньої освіти; видатки; бюджети; позабюджетні кошти; концепція субсидарності.

DOI: <http://doi.org/10.32750/2020-0106>

ВСТУП

Освіта впливає на всі сфери економічного життя суспільства та є вагомим елементом на шляху досягнення високих темпів економічного зростання і добробуту суспільства. Ця сфера займається формуванням знань і вмінь підрастаючого покоління, його вихованням, підготовкою кадрів. Загальновідомо, що економічно розвинені країни не заощаджують на освіті. Вони щорічно кардинально збільшують витрати на освіту з державного бюджету, забезпечуючи таким чином свій майбутній розвиток. Не викликає сумнівів теза щодо пріоритетності розвитку освіти й науки в Україні, необхідності інноваційного розвитку держави. Євросоюз, США, інші країни давно оголосили про розбудову економіки знань.

Постановка проблеми. Сучасна реформа загальної середньої освіти, яка триває в Україні, потребує проведення подальших досліджень щодо сучасного стану фінансування закладів загальної середньої освіти в Україні та вивчення досвіду розвинутих країн, який доцільно наслідувати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування теоретико-методичних засад фінансування діяльності закладів середньої освіти приділили увагу багато відомих вчених, дослідників та фахівців, серед яких: Я.Г. Бучковська, О.В. Баранецька [1], Чередник В.А. [2], Д.Ю. Вільман, Л.Л. Гевлич [3], Малишко В. В., Макарчук Ю. В., Городніченко І. М. [4], Західна О.Р., Сенишин Б.Б. [5] та інших науковців. Здобутки вказаних вчених мають теоретичне та практичне значення у вказаній сфері і стали основою для проведення подальших досліджень з питання удосконалення механізму фінансування закладів загальної середньої освіти. Враховуючи швидкі зміни у соціально-економічній та політичній сфері країни та розвиток процесу реформування системи освіти, окреслена тематика потребує подальшого комплексного дослідження і висвітлення результатів.

Мета статті полягає у виявленні та окресленні сучасних проблем функціонування механізму фінансування закладів середньої освіти та наукове обґрунтування напрямів його удосконалення.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

За оцінками експертів, світові видатки на освіту досягають 900 млрд. дол., що в свою чергу складає 3 % світового ВВП. Приблизно 1/3 цих видатків припадає на розвинуті країни, де переважають державні університети, а фінансування здебільшого здійснюється за рахунок коштів державного бюджету. Так, наприклад, витрати державного бюджету на освіту у Великій Британії складають 6,3 %, Німеччині – 6,4 %, Франції – 6,9 %, США – 7,0 %, Канаді – 7,3 % ВВП.

Фінансування освіти здійснюється в країнах світу з різних джерел. В одних країнах історично переважало державне фінансування (зокрема, країни ЄС), в інших, таких як США, Південна Корея, більшою мірою було представлене фінансування за рахунок коштів приватних осіб та підприємств. В сучасному світі тенденція диверсифікації джерел фінансування освіти набула поширення в усіх країнах. В розвинених країнах частка державного фінансування вищої освіти є дуже різною. Так, у Канаді частка держави у фінансуванні освіти становить 70–85 %, у Голландії – 90 %, у Німеччині – 95 %, у Великобританії – 62 %. При цьому частка плати за навчання у структурі бюджету закладів вищої освіти у всіх цих країнах значно нижча. В Англії плата за навчання складає 12 %, у Канаді 11 %, а у Голландії, Німеччині, Фінляндії, Швеції взагалі не сплачують за навчання.

Постсоціалістичні країни в умовах катастрофічного падіння ВВП, скорочення видатків держбюджетів на потреби освітньої галузі, змушені були відійти від

домінуючого принципу єдиного (державного) фінансування освіти й активізувати пошук інших джерел. В період податково-бюджетної кризи 90-х років пріоритетами державного фінансування освіти стали: підтримка стандартів у базовій освіті, перебудова середньої освіти, післядипломна освіта (навчання дорослих), вибіркове втручання у вищу освіту. Натомість державне фінансування середньої освіти продовжує скорочуватись.

В Україні питання побудови ефективної системи освіти набули провідного значення зразу після здобуття незалежності. Були визначені наступні принципи державної політики у галузі освіти:

- доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою;

- рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей;

- гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей;

- органічний зв'язок зі світовою та національною історією, культурою, традиціями;

- незалежність освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій.

Основним джерелом видатків на освіту є державний і місцеві бюджети. Загальні видатки 14771 окремих шкіл у 2018 р. склали 82,8 млрд грн. Середні витрати по країні на підготовку одного учня в 2018 році склали 21,3 тис. грн на рік [1]. За період 2014-2018 рр. видатки на освіту із Зведеного державного бюджету України збільшились у 2,1 рази (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка обсягів Зведеного бюджету України та видатків на освіту
за період 2014-2019 рр., млн. грн.**

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2018 від 2014, %
	2014	2015	2016	2017	2018	
Доходи Зведеного державного бюджету – всього, млн. грн.	456 067, 3	652 030, 9	782 859,5	1 016 969,5	1 184 290,8	Зростання у 2,6 рази
Видатки на освіту – всього, млн. грн.	100 109, 5	114 193, 4	129 437,7	177 915,8	210 032,3	Зростання у 2,1 рази
Питома вага видатків на освіту у загальному обсязі Зведеного Державного бюджету, %	21,95	17,51	16,53	17,49	17,73	- 19,22

Складено авторами на підставі даних Міністерства фінансів України [1]

Питома вага видатків на освіту у загальному обсязі Зведеного Державного бюджету склала у 2018 р. 17,73 % і за період 2014-2018 рр. питома вага зменшилась на 19,22%. Таким чином, можна констатувати зменшення питомої ваги видатків на освіту у Зведеному державному бюджеті, що є негативною тенденцією у фінансуванні закладів освіти.

За результатами аналізу динаміки кількісних показників по закладах загальної середньої освіти України за період 1990-2020 рр. зроблено наступні висновки (табл.2).

Таблиця 2

Динаміка кількісних показників по закладах загальної середньої освіти України
за період 1990/91 – 2019/20 рр.

Назва показника	Роки						Відхилення даних 2019/20 від 1990/91, %	Відхилення даних 2019/20 від 1995/96, %
	1990/91	1995/96	2000/01	2010/11	2014/15	2019/20		
Кількість закладів загальної середньої освіти, тис. одиниць	21,8	22,3	22,2	20,3	17,6	15,2	-30,27	- 31,84
Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	7132	7143	6764	4299	3757	4138	- 41,07	- 41,97
Кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	537	596	577	515	454	440	- 18,06	- 26,17

Складено авторами на підставі даних Державної служби статистики України [2]

За досліджуваний період 1990 – 2020 рр. кількість закладів загальної середньої освіти України зменшилось на 30,27 %. Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти України за той же період зменшилось на 41,07 %. Кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти України за той же період зменшилось на 18,06 %. Навантаження на 1 вчителя по Україні в цілому зменшилось: середня кількість учнів на 1 вчителя у 1990/91 р. склала 13,28 осіб, у 1995/96 р. – 11,98 осіб, а у 2019/20 р. – 9,40 осіб. Структура розподілу шкіл за середньою кількістю учнів у класах у 2018 р. по території України в цілому наступна: 26 % шкіл мають наповненість класів по 20-30 учнів, 3% - більше 30 учнів, 35 % - 0-10 учнів, 35 % - 10-20 учнів.

Результати проведеного аналізу динаміки кількісних показників по закладах загальної середньої освіти міста Києва за період 1995/96 – 2019/20 рр. дозволили зробити наступні висновки (табл. 3).

Кількість закладів загальної середньої освіти міста Києва за період 1995/96 – 2019/20 рр. зросла у 1,34 рази. Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти міста Києва за період 1995/96 – 2019/20 рр. зменшилась на 10,06 %. Кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти міста Києва за період 1995/96 – 2019/20 рр. зросла на 5,86 %. Навантаження на 1 вчителя зменшилось: середня кількість учнів на 1 вчителя у 1995/96 р. склала 14,62 осіб, а у 2019/20 р. – 12,42 осіб, проте цей показник перевищує середнє значення по Україні в цілому: у 1995/96 на 22,04, а у 2019/20 р. на 32,13 %.

Таблиця 3

Динаміка кількісних показників по закладах загальної середньої освіти міста Києва за період 1995/96 – 2019/20 рр.

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2019/20 від 1990/91, %
	1995/96	2000/01	2010/11	2014/15	2019/20	
Кількість закладів загальної середньої освіти, одиниць	398	497	525	506	535	Зросло у 1,34 рази
Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	349,6	327,0	224,8	254,5	314,4	- 10,06
Кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	23,9	23,7	21,9	22,5	25,3	5,86

Складено авторами на підставі даних Головного управління статистики м. Києва [3]

Доцільно відмітити, що сучасна політика фінансування загальної середньої освіти в Україні має низку негативних рис, зокрема:

- рівень державного фінансування є вкрай недостатнім для нормального функціонування сфери освіти;
- відсутність чітко сформульованої філософії фінансової політики, відсутнє стратегічне, перспективне планування;
- недостатнє використання методів гнучкого фінансового регулювання;
- переважними залишаються методи жорсткого нормативного фінансування;
- керівники навчальних закладів мають незначну свободу дії, не вільні розпоряджатися своїми бюджетними та позабюджетними коштами;
- відсутність форм фінансового стимулювання інноваційної діяльності;
- рівень нормативів є дуже низьким, передбачені норми можуть бути застосовані лише для шкіл з великою чисельністю учнів. Для сільських шкіл та шкіл з невеликою чисельністю учнів (у тому числі спеціалізованих шкіл, ліцеїв) рівень нормативів не забезпечує навіть фінансування обов'язкових видатків;
- у фінансуванні закладів переважає принцип виділення коштів на покриття мінімальних витрат (заробітна плата, комунальні послуги, електроенергія).

В основі визначення обсягів фінансування лежить принцип «від досягнутого рівня», коли на потреби освіти просто виділяється певна сума з бюджету (безвідносно до потреб) та основною метою виступає не зменшити рівень фінансування минулих років.

Важливим питанням у фінансовому забезпеченні шкіл постає розподіл витратних ліній між рівнями бюджетної системи. Ступінь участі бюджету кожного рівня у фінансуванні освітніх послуг залежить від цілого ряду факторів, в тому числі: від адміністративно – територіального устрою та системи державного управління, законодавчого розподілу відповідальності за витрати, традицій тощо. Фінансові потоки на фінансування шкіл можуть надходити за кількома рівнями:

- пряме фінансування середньо загальних державних освітніх закладів із відповідного бюджету адміністративної одиниці, де цей заклад розташований;
- через реалізацію цільових програм за рахунок залучення коштів різних бюджетів через субвенції;

– через фінансову підтримку суб'єктів, що реалізується у якості трансфертів на вирівнювання бюджетного забезпечення одного мешканця (за рахунок фондів державної підтримки).

В цьому відношенні постає питання, які слід передбачити зміни до бюджетного процесу та міжбюджетних відносин, щоб розв'язати задачу оптимізації фінансування витрат для школи. Важливий в цьому відношенні є зарубіжний досвід.

Наприклад, початкова освіта США має ту особливість, що вона децентралізована не лише за вертикаллю, а й за горизонталлю [4]. Законодавство передбачає не тільки систему державного та приватного фінансування, що в принципі наявне і в Україні, але і так зване громадське фінансування, тобто за рахунок спеціально створених громадських фондів. В них беруть участь як населення, діти якого отримують освіту шляхом внесення пайових внесків, так і бізнес, якому така участь в фінансуванні враховується при оподаткуванні. Як правило громадське фінансування базується на використанні програмного методу. У дослідженнях українських вчених організації та джерел фінансування американської системи освіти, акцентовано увагу на те, що система освіти США націлена на досягнення успіху кожним учнем [5]. У дошкільній освіті США існує кілька типів програм: програми, що зорієнтовані на розумовий розвиток дітей; програми соціального розвитку особистості дитини; програми всебічного розвитку; програми навчання дітей з малозабезпечених сімей; програми спеціальної освіти та інші. Програми регулюються Статтею I Акта про початкову та середню освіту, а також державним Законом «Жодної дитини поза увагою». Саме ця програма «Жодної дитини поза увагою» і стала основою для планування фінансових ресурсів із всіх трьох вищезазначених джерел. Закон «Жодної дитини поза увагою» робив освіту більш інклюзивною, справедливою та успішною. Проте після довгих дебатів протягом 13 років він був замінений на новий Закон «Кожен студент досягає успіху» («Every Student Succeeds Act»), який усунув більшість спірних положень попереднього закону [6-8].

Зарубіжний досвід функціонування системи самостійних місцевих бюджетів свідчить про те, що види місцевих бюджетів у країнах із великою кількістю адміністративних одиниць, тобто споріднених за цією ознакою Україні, визначаються із урахуванням особливостей кожної такої одиниці. Тому більш коректним є поняття система бюджетів, а не бюджетна система як це прийнято в Україні. В розвинутих країнах формування єдиного зведеного загальнодержавного бюджету відбувається на дещо інших підходах. Кожен рівень влади має власний, самостійний і відокремлений від інших бюджет. Цей бюджет він формує і виконує самостійно, відповідно до покладених на нього функцій. Бюджети адміністративних одиниць нижчого рівня зарубіжних країн не включаються до бюджетів адміністративних одиниць вищого рівня. Таким чином, тут не використовується таке поняття, як зведені бюджети адміністративно-територіальних утворень.

Закономірним для всіх розвинутих зарубіжних країн є поділ місцевих бюджетів на два самостійні функціональні види місцевих бюджетів. Це місцеві поточні, або адміністративні, бюджети та місцеві бюджети розвитку, або інвестиційні бюджети. Кожен із цих бюджетів має власні видатки і доходи. Власні доходи місцевих бюджетів становлять у Швеції та Швейцарії більше ніж 70%, в Іспанії – 50%, у Норвегії – 56% всіх доходів.

Видатки місцевого поточного бюджету спрямовуються на поточні потреби, на забезпечення утримання закладів освіти та інших закладів соціально-культурної сфери, на адміністративні витрати, на соціальний захист, на виконання делегованих повноважень, на сплату видатків з боргу місцевої влади. Доходи місцевого поточного

бюджету формуються за рахунок місцевих податків і зборів, платежів, загальних субсидій, що надаються державною владою та деяких інших доходів.

Видатки бюджету розвитку, або бюджету інвестицій, спрямовуються на розвиток соціальної інфраструктури, на капітальні вкладення, на придбання устаткування та обладнання, на інші інвестиційні програми, на сплату основної частини боргу місцевих органів влади. Доходи бюджету розвитку формуються за рахунок банківських кредитів, муніципальних (комунальних) позик, інвестиційних субсидій, що надаються державною владою та за рахунок деяких інших джерел.

Законодавство більшості зарубіжних країн забороняє використовувати доходи бюджетів розвитку на видатки поточних бюджетів. У законодавстві багатьох зарубіжних країн є також поняття додатковий бюджет і приєднані бюджети. У Франції, наприклад, додатковий бюджет за своєю природою є уточнюючим основний бюджет. В основному бюджеті не може бути точно враховано всіх можливих змін фінансових показників протягом бюджетного року. Ці зміни можуть стосуватися бюджету як поточного, так і інвестиційного. Таким чином, у разі потреби прийнятий основний місцевий бюджет можна скоригувати з допомогою додаткового бюджету. Прийняття додаткового бюджету дає можливість не вносити змін до основного бюджету. Додатковий бюджет також забезпечує зв'язок між основними бюджетами попереднього і поточного фінансового років. Він включає в поточному бюджетному році залишки та дефіцити бюджету попереднього фінансового року. Приєднані бюджети відображають фінансові операції окремих місцевих громадських служб, що мають фінансову самостійність, надають платні послуги, але не користуються правом юридичної особи. Це, наприклад, такі служби як водопостачання, благоустрою та ін. Складання приєданого бюджету дозволяє спрямовувати доходи відповідної служби на її фінансування. Приєднані бюджети формуються і виконуються в тому ж порядку, що й основні. Результати виконання приєднаних бюджетів включаються в загальне сальдо основних бюджетів.

Фінанси місцевих органів влади є інструментом забезпечення громадських послуг і в першу чергу системи шкільної освіти. Місцеве самоврядування, як і держава, є інститутом, який надає громадські послуги, до яких належить навчання дітей. Держава і місцеве самоврядування розподіляють між собою завдання та відповідальність за надання громадянам країни громадських послуг. Закономірним явищем для більшості європейських країн є такий розподіл функцій між державою і місцевим самоврядуванням у сфері надання громадських послуг, коли на місцеві органи покладається головна відповідальність за послуги соціального характеру, в першу чергу освіти. Центральна ж влада зосереджується на послугах економічного характеру, на забезпеченні оборони, безпеки тощо. 70-99% витрат на освіту та охорону здоров'я забезпечували місцеві органи влади США, ФРН, Канади.

Для вдосконалення механізму фінансування загальної середньої освіти в Україні доцільно застосувати досвід розвинутих країн щодо побудови фінансових відносин між державою та закладами освіти на основі концепції субсидарності.

Основні принципи концепції субсидарності.

Перший принцип. Установи більш високого рівня підпорядкування (наприклад, облоно або району) можуть втручатися у фінансову діяльність закладів загальної середньої освіти тільки у випадку, якщо сам заклад продемонстрував нездатність вирішувати фінансові питання самостійно.

Другий принцип. Державна допомога надається закладам загальної середньої освіти у випадках реалізації масштабних проєктів та заходів, які сприяють фінансовій автономії школи і розширенню її повноважень.

Третій принцип. Розподіл повноважень між різними рівнями в усіх сферах, включаючи й фінансову складову означає, що капітальний ремонт, реконструкція, перепідготовка кадрів та ряд інших функцій як здійснюється, так фінансуються на вищому рівні, а все інше є прерогативою самого закладу, на що він має отримувати кошти із бюджету.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

За проведеними дослідженнями можна зробити висновок, що діючий механізм фінансування закладів загальної середньої освіти в умовах проведення реформи освіти потребує вдосконалення, зокрема по таким позиціям, як механізм визначення розміру коштів на кожний заклад; порядок планування та розрахунку коштів, що виділяються закладам на плановий період, визначення всіх позицій щодо залучення позабюджетних коштів; і, вдосконалення системи управління цими коштами. Застосування принципу фінансової субсидарності робить фінансові взаємовідносини між різними рівнями в освітній сфері досить гнучкими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бучковська Я.Г., Баранецька О.В. Фінансування освіти в Україні: стан та перспективи. Університетські наукові записки. 2017. № 64, С. 259-271.
2. Чередник В.А. Джерела додаткового фінансування загальної середньої освіти в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 11. Частина 5. С. 116-119.
3. Вільман Д.Ю., Гевлич Л.Л. Фінансування вітчизняної освітньої галузі в період реформування. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2019. № 11. Том. 1. С. 176 – 179.
4. Малишко В. В., Макарчук Ю. В., Городніченко І. М. Фінансування освіти в Україні. Економічний вісник університету. 2018. Випуск 38. С. 132-139.
5. Західна О.Р., Сенишин Б.Б. Проблеми фінансування освіти в Україні в контексті економічних перетворень. Матеріали конференції «Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій». 2019. URL: <http://ktrp-conf.kpi.ua/proc/article/view/191188/191213>
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/ptsm> (дата звернення: 25.05.2020)
7. Офіційний сайт державної служби статистики України. Освіта. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2020)
8. Офіційний сайт. Головне управління статистики м. Києва. Заклади загальної середньої освіти (1995-2019). URL: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=530&lang=1> (дата звернення 25.05.2020).
9. U.S. Department of Education. URL: [www.ed.gov/about/overview/budget/statetables /index.html](http://www.ed.gov/about/overview/budget/statetables/index.html) (дата звернення: 25.05.2020).
10. Крсец О.С. Інноваційні тенденції організації мовної освіти національних меншин у США на початку XXI століття. Духовність особистості: методологія, теорія та практика. 2019. № 5(92). С.135-149.
11. No Child Left Behind Act: Text, Interpretation and Changes. Editor Olivert Damian P. Nova Science Publishers, Inc. New York. 2007. P. 70.
12. Executive Summary of the No Child Left Behind Act of 2001. U.S. Department of Education, 2006. URL: www2.ed.gov/nclb/overview/execsumm.html (дата звернення: 05.06.2020)
13. Fact Sheet: No Child Left Behind Act. URL: <http://georgewbushwhitehouse.archives.gov/news/releases.html> (дата звернення: 25.05.2020).

Лойко Валерия Викторовна

доктор экономических наук, доцент,
профессор кафедры финансов и экономики,
Киевского университета имени Бориса Гринченка
г. Киев, Украина
ORCID ID: 0000-0003-3248-1585
e-mail: v.loiko@kubg.edu.ua

Поздеева Екатерина Викторовна

аспирант кафедры финансов и экономики
Киевского университета имени Бориса Гринченка
г. Киев, Украина
ORCID ID: 0000-0003-3011-903X
e-mail: pozdeeva.kv@ukr.net

Маляр Станислав Анатольевич

аспирант кафедры финансов и экономики
Киевского университета имени Бориса Гринченка
г. Киев, Украина
ORCID ID: 0000-0003-3136-853X
e-mail: s.maliar.asp@kubg.edu.ua

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ПРОБЛЕМЫ
ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА ФИНАНСИРОВАНИЯ УЧРЕЖДЕНИЙ
ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Аннотация. В статье исследованы теоретико-методические основы и проблемы функционирования механизма финансирования учреждений общего среднего образования Украины. Доказано, что мировые расходы на образование достигают 900 млрд. Долл., что в свою очередь составляет 3% мирового ВВП. Определено, что финансирование образования осуществляется в странах мира из разных источников. В странах ЕС, США и Южной Кореи финансирование образования осуществляется за счет государственного бюджета. В постсоциалистических странах из-за падения ВВП сократились расходы на образовательную отрасль. Поэтому в этих странах преобладает смешанная система финансирования работы образовательных учреждений. Проанализирована динамика сводного бюджета Украины и расходов на образование за период 2014-2019 гг. Установлено, что удельный вес расходов на образование в общем объеме Сводный государственного бюджета уменьшилась за период 2014-2019 гг. На 19,22%. Проведен анализ динамики количественных показателей по учреждениях общего среднего образования Украины за период 1990/91 - 2019/20 гг. Сделан вывод, что количество заведений общего среднего образования Украины уменьшилось на 30,27%, количество учеников уменьшилось на 41,07%, количество учителей уменьшилась на 18,06%. Исследована динамика количественных показателей по учреждениях общего среднего образования города Киева за период 1995/96 - 2019/20 гг. Сделан вывод, что количество заведений общего среднего образования города Киева за исследуемый период выросла в 1,34 раза, количество учеников уменьшилось на 10,06 %, количество учителей выросла на 5,86%. Доказано, что в основе определения объемов финансирования лежит принцип «от достигнутого уровня». Обоснована целесообразность совершенствования механизма финансирования учреждений общего среднего образования в Украине на основе использования зарубежного опыта, а именно, внедрение финансовых отношений на принципах концепции субсидарности.

Ключевые слова: механизм; финансирование; учреждения общего среднего образования; расходы; бюджеты; внебюджетные средства; концепция субсидарности.

Valeriia Loiko

D.Sc (Economics), Associate Professor,
Boris Grinchenko Kyiv University,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-3248-1585
e-mail: v.loiko@kubg.edu.ua

Kateryna Pozdieieva

Postgraduate Student, Department of Finance and Economics,
Boris Grinchenko Kyiv University,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-3011-903X
e-mail: pozdeeva.kv@ukr.net

Stanislav Maliar

Postgraduate Student, Department of Finance and Economics,
Boris Grinchenko Kyiv University,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-3136-853X
e-mail: s.maliar.asp@kubg.edu.ua

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES AND PROBLEMS OF FUNCTIONING THE MECHANISM OF FINANCING INSTITUTIONS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION

Annotation. The article investigates the theoretical and methodological principles and problems of functioning of the mechanism of financing of general secondary education institutions of Ukraine. It is studied that world expenditures on education reach 900 billion dollars, which in turn is 3% of world GDP. It is determined that the financing of education is carried out in countries around the world from various sources. In the EU, the US and South Korea, education is funded from the state budget. In post-socialist countries, education spending has declined due to falling GDP. Therefore, in these countries a mixed system of financing the work of educational institutions prevails. The dynamics of the Consolidated Budget of Ukraine and expenditures on education for the period 2014-2019 is analyzed. It is established that the share of expenditures on education in the total amount of the Consolidated State Budget decreased for the period 2014-2019 by 19.22%. The analysis of the dynamics of quantitative indicators by general secondary education institutions of Ukraine for the period 1990/91 - 2019/20 is concluded. It is concluded that the number of general secondary education institutions of Ukraine decreased by 30.27%, the number of students decreased by 41.07%, the number of teachers decreased by 18.06%. The dynamics of quantitative indicators for general secondary education institutions of the city of Kyiv for the period 1995/96 - 2019/20 is studied. It is concluded that the number of general secondary education institutions of Kyiv for the studied period increased 1.34 times, the number of students decreased by 10.06 %, the number of teachers increased by 5.86%. It is proved that the principle of "from the achieved level" is the basis for determining the amount of funding. The expediency of improving the mechanism of financing of general secondary education institutions in Ukraine on the basis of the use of foreign experience, namely, the introduction of financial relations on the principles of the concept of subsidiarity is substantiated.

Keywords: mechanism; financing; general secondary education institutions; expenditures; budgets; extra-budgetary funds; the concept of subsidiarity.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Buchkovskaya, Y.G. & Baranetskaia, O.V. (2017). Financing of education in Ukraine: state and prospects. *Universytets'ki naukovyi zapysky*, 64, [Accessed 25 May 2020]. (in Ukrainian).
2. Cherednik, V.A. (2015). Sources of additional funding for general secondary education in Ukraine. *Naukovyj visnyk Kherson's'koho derzhavnogo universytetu*, 11, part 5, [Accessed 25 May 2020]. (in Ukrainian).
3. Wilman, D.Yu. & Gevlich, L.L. (2019). Financing of the domestic education sector during the reform period. *Visnyk students'koho naukovoho tovarystva DonNU imeni Vasylia Stusa*, 11, vol. 1. [Accessed 25 May 2020]. (in Ukrainian).
4. Malys'ko, V.V., Makarchuk, Y.V. & Gorodnichenko, I.M. Financing of education in Ukraine. *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, 38, [Accessed 25 May 2020]. (in Ukrainian).

5. Western OR, Senishin BB Problems of financing education in Ukraine in the context of economic transformations.(2019). *Materialy konferentsii «Hlobalizatsiia napriamiv formuvannia promyslovoho potentsialu v umovakh postindustrial'nykh transformatsij»*. [Accessed 25 May 2020]. (in Ukrainian).
6. Official site of the Ministry of Finance of Ukraine.(2020). URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/ptsm> [Accessed 25 May 2020]. (in Ukrainian).
7. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. Education.(2020). URL: <http://ukrstat.gov.ua/> [Accessed 25 May 2020]. (in Ukrainian).
8. Official site. Main Department of Statistics of Kyiv. Institutions of general secondary education (1995-2019). URL: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=530&lang=1> [Accessed 25 May 2020]. (in Ukrainian).
9. U.S. Department of Education. URL: [www.ed.gov/about/overview/budget/statetables /index.html](http://www.ed.gov/about/overview/budget/statetables/index.html) [Accessed 25 May 2020]. (in English).
10. Krsek, O.E. (2019). Innovative trends in the organization of language education of national minorities in the United States at the beginning of the XXI century. *Dukhovnist' osobystosti: metodolohiia, teoriia ta praktyka*, 5(92). [Accessed 25 May 2020]. (in Ukrainian).
11. No Child Left Behind Act: Text, Interpretation and Changes. Editor Olivert Damian P. Nova Science Publishers, Inc. New York. 2007. P. 70. [Accessed 25 May 2020]. (in English).
12. Executive Summary of the No Child Left Behind Act of 2001. U.S. Department of Education, 2006. URL: www2.ed.gov/nclb/overview/execsumm.html [Accessed 25 May 2020]. (in English).
13. Fact Sheet: No Child Left Behind Act. URL: <http://georgewbushwhitehouse.archives.gov/news/releases.html> [Accessed 25 May 2020]. (in English).

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.